

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ВИДУ КРЕДИТУВАННЯ (ОВЕРДРАФТУ) ДЛЯ СПРОЩЕННЯ ДОСТУПУ ДО ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Внукова Наталія Миколаївна,
*завідувач кафедри управління фінансовими послугами
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця, д.е.н., професор*

У роботі досліджено питання використання спеціального виду кредитування (овердрафту) для спрощення доступу до фінансування підприємства. Автором розглянуто поняття, переваги та недоліки овердрафту, а також основні напрямки його використання в Україні та закордоном.

Ключові слова: кредитування, овердрафт, овердрафтне кредитування

Вступ. У теперішній час помітно підвищення попиту на кредитні ресурси для розвитку підприємства, зокрема, інноваційного. Кризові явища в економіці зумовлюють зниження доступу до фінансування, що викликає необхідність застосування альтернативних (спеціальних) методів кредитування, одним з яких є овердрафт.

Даний вид фінансових послуг з використанням овердрафтного кредитування є швидким в оформленні, своєчасним для забезпечення фінансування поточної діяльності, але рівень споживання спеціального виду кредитування не є достатньо високим, але підвищується.

Останні дослідження. Теоретичні і практичні аспекти овердрафту досліджували Дерев'янок С. [3], Мовчан О. В. [5], Нагребельна В. І. [6] та ін.

Мета – обґрунтування переваг використання овердрафту для спрощення доступу до фінансування підприємства.

Виклад основного змісту. Для забезпечення полегшення доступу до кредитування суб'єктів підприємства використання овердрафту є обґрунтованим, тому що він покриває розриви у нестачі коштів для здійснення операційної діяльності у будь-який час відповідно до угоди з кредитором на кредитування за поточним рахунком

при надходженні платіжних документів у межах встановленого ліміту [7].

Нормативний підхід до овердрафтного кредитування представлений у статті 1069 Цивільного кодексу України, але замість поняття «овердрафт» використовується термін «кредитування рахунку» [8], зокрема, карткового.

Визначення поняття «овердрафт» надається у Глосарії НБУ [2], де відзначено, що це форма короткострокового кредиту в межах встановленого банком ліміту, що допускає здійснення розрахунків клієнтом на поточному рахунку при недостатності коштів. Особливістю овердрафту відносно кредиту є те, що на погашення існуючої заборгованості спрямовуються повністю всі кошти, що надходять на рахунок клієнта.

Визначення поняття овердрафт розглядається багатьма дослідниками, які не дійшли узгодження свого бачення цієї фінансової послуги, що з одного боку надає можливості для подальшої дискусії, а з іншого – обмежує зняття протиріч щодо уявлень кредитора і позичальника про переваги застосування цього спеціального виду кредитування.

Овердрафт використовується на різноманітні потреби суб'єктів підприємництва, особливо актуальними є виплата заробітної плати та розрахунки з бюджетом, де встановлені чіткі графіки та обмеження у часі.

Перевагою овердрафту є те, що це поновлювана кредитна лінія за договором, коштами якої позичальник (суб'єкт підприємництва) може користуватися в межах встановленого ліміту багато разів за умови їх вчасного повернення.

Сучасна банківська система пропонує декілька видів овердрафту [6], що сприяє спрощенню доступу до фінансування.

Для визначення банками розміру овердрафту для клієнтів, який складає 10-30% середньомісячних надходжень на поточні рахунки, що відкриті в банку протягом останніх трьох місяців, враховується кредитоспроможність та кредитна історія позичальника, коливання надходження коштів на поточний рахунок, середній рівень залишку коштів протягом місяця тощо [3]. Незважаючи на ретельну оцінку

суб'єкта підприємництва послуга овердрафту в цілому є доступною і поширеною у світі. Перевага надається тим клієнтам, які мають побудовану стратегію розвитку продажів, отже, для домогосподарств цей вид кредитування не є визнаним, що створює суттєві резерви для його подальшого розширення, зокрема, через карткові рахунки, а також через зниження процентних ставок.

Розгляд у динаміці процентних ставок за овердрафтом у деяких країнах ЄС [13] показав, що вони знижуються, а також між країнами є відмінності. Найнижчий рівень у Нідерландах та Італії, на 3-4 п.п. він вищий у Німеччині та Франції, тому що у різних країнах еволюційно склалася своя практика управління овердрафтним кредитуванням.

Країною, що має найбільш високий рівень розвитку овердрафтного кредитування є Великобританія [10, 14], де всі поточні рахунки допускають одержання власником рахунку короткострокового кредиту в формі овердрафту. Ризиком для суб'єктів підприємництва у цій країні є поширена практика штрафування за несвоєчасне погашення заборгованості за овердрафтом. але додатковою перевагою є встановлення деякими банками так званого «пільгового періоду», під час якого клієнт має право погасити заборгованість без сплати додаткових відсотків [12].

Овердрафтом у Німеччині вважається кредитна лінія, що є погодженою з банком та має встановлену межу, яку неможна перевищувати. Частіше за все овердрафт стосується заробітних плат самого клієнта або його працівників з прив'язкою до особистого кредитного рейтингу [9, 11].

Великий портфель овердрафтного кредиту в Україні має ПАТ КБ «Приватбанк», де пільговий період несплати відсотків складає 55 днів [4]. Серед фізичних осіб, що користуються овердрафтом, суттєва перевага надається емітованим карткам з кредитом саме цього банку. Підвищений попит пояснюється привабливими умовами овердрафтного кредитування, високими розмірами кредитного ліміту, сучасними інноваційними способами розрахунків.

Суттєва частка цього банку на ринку овердрафтного кредитування і суб'єктів підприємництва, де додатковою перевагою є високотехно-

логічний інтернет-банкінг та мінімізація можливих ризиків коливання курсу національної валюти.

Кожен банк самостійно встановлює перелік необхідних документів для відкриття послуги овердрафту, що має свої переваги та недоліки, тому що можна враховувати індивідуальний попит клієнта, а з іншого боку при суттєвих відмінностях у документообігу додаткове навантаження на позичальника при одержанні даної послуги в різних фінансових установах.

Враховуючи певну ризиковість послуги овердрафту для кредитора, банк у разі необхідності може вимагати надання інших документів і відомостей, необхідних для прийняття рішення про кредитування, а також одержання додаткової інформації від позичальника при виникненні запитань після обговорення поданих документів. Отже, управління розвитком овердрафту є багатоскладовим процесом, який потребує узгодженості дій кредитора і позичальника та певного організаційного і правового супроводження для посилення привабливості цієї фінансової послуги і спрощення доступу до неї.

Висновки. Овердрафт є спеціальною формою короткострокового кредиту для покриття тимчасового дефіциту оборотних коштів. Сучасна банківська система пропонує різні види овердрафтів, що розширює їх доступність. Овердрафтне кредитування є універсальним інструментом для фінансування поточних потреб суб'єктів підприємництва, що надає позичальнику суттєві переваги порівняно з іншими джерелами. Іноземний досвід використання овердрафту є позитивним і свідчить про постійний розвиток останнього для посилення доступу до фінансування. Зростання поширеності овердрафту є привабливим для підприємництва, зокрема, інноваційного, що дозволяє позичальникам без помітних фінансових витрат і швидко одержати спеціальний кредит і прискорити оборот коштів у національній економіці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внукова Н. М. Забезпечення сприяння доступу до фінансування господарської діяльності в інноваційному суспільстві. *Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри:*

збірник тез III міжнародної науково-практ. конф., 27-28 квіт. 2018 р. Кропивницький : ПВНЗ КІДМУ, 2018. С. 94-96.

2. Глосарій банківської термінології Національного Банку України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123483.

3. Дерев'яно С. Особливості застосування овердрафтного кредиту в Україні. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2012. № 4. С. 15–22.

4. Картка «Універсальна», Приватбанк. URL: <https://privatbank.ua/platezhnie-karty/universalna>.

5. Мовчан О. В., Внукова Н. М. Ієрархія факторів ризиків банку при овердрафтному кредитуванні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2013. Випуск 4 (41). С. 6–10.

6. Нагребельна В. І. Теорія та практика визначення ліміту кредитування у формі овердрафт. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66890.doc.htm.

7. Овердрафт і контокорент як види кредитування по поточному рахунку. URL: <http://ekonomist.kiev.ua/education/kredity/overdraft-i-kontokorent-yak-vidi-kredituvannya-po-potochnomu-rahunku.html>.

8. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змінами. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

9. Banking in Germany. URL: http://www.toytowngermany.com/wiki/Banking_in_Germany.

10. Consumer credit research: overdrafts. URL: https://www.the-fca.org.uk/consumer-credit-research-overdrafts?field_fcasf_sector=unset&field_fcasf_page_category=unset.

11. How to use an overdraft facility correctly. URL: <https://www.deutscheskonto.org/en/overdraft-facility>.

12. Personal overdrafts in Lloyds bank. URL: <http://www.lloydsbank.com/current-accounts/personal-overdrafts.asp?snum=1>.

13. Revolving loans and overdrafts. Monetary and financial statistics of the European Central Bank. URL: https://www.ecb.europa.eu/stats/money/interest/interest/html/interest_rates_A2Z1.A.A.2250.N.en.html.

14. What are the different types of Overdrafts we talk about? URL: <http://personal.rbs.co.uk/personal/current-accounts/overdrafts.html>.